

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue
PL 156
60101 SEINÄJOKI

Viite

Lausuntopyyntö 7.8.2024

Natura-arviointi, Hoikkanevan loppusijoitusalue, Kaustinen

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen yhteysviranomaisen (ELY-keskus) pyytää lausuntoa luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisesta Natura-arvioinnista koskien Hoikkanevan alueelle suunnitellun analsiimihiekan loppusijoitusalueen vaikutuksia Vionnevan FI1000019 Natura 2000 -alueelle. Hankkeessa on vireillä ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus toimii hankkeessa YVA-lain tarkoittamana yhteysviranomaisena.

Kokkolan litiumkemiantehtaan sivuvirtana muodostuu analsiimihiekkaa maksimissaan noin 290 000 tonnia vuodessa. Analsiimihiekka muodostuu litiumhydroksidin konversioliuotuksen toisessa vaiheessa. Hiekka on liuotusjäännös, jossa on enintään 30 % kosteutta. Se kerätään painesuodattimista kuljettimelle ja edelleen välivarastoon. Vaikka analsiimihiekka on tehtaan sivuvirta, jota voidaan myydä tuotteena tai hyödyntää täyttömateriaalina, on se myös jätettä, jolle varataan loppusijoituspaikka. Analsiimihiekan loppusijoitukselle on osoitettu Keliberin omistama alue Hoikkanevalta, läheltä Päivänevan rikastamo. Hankealueen koillispuolella, lähimmillään noin 2 km:n etäisyydellä sijaitsee Natura 2000 -verkostoon kuuluva Vionneva (FI1000019, SAC/SPA).

YVA-menettelyssä on tarkasteltavana selostusvaiheessa kaksi eri vaihtoehtoa. Vaihtoehtojen erot muodostuvat alueelta syntyvien vesien käsittelyn ja suotovesien purkutavan eroista. Muutoin kumpaankin hankevaihtoehtoon sisältyy loppusijoitusalueen ensimmäisen, noin kolmen hehtaarin osan, rakentaminen, vesien keräämisen, johtamisen ja käsittelyn rakenteet, kenttäalueet massojen välivarastoinnille ja varaus mahdolliselle käsittelylle sekä pysäköintialue, jonne sijoitetaan työkonien tankkauspaikka sekä tilavaraus mahdollisille rakennuksille. Alueen ympärille tulee reunoja puhtaille aluevesille. Alueen rakentaminen jatkuu vaiheittain, noin 1-2 ha kokoisissa osissa niin, että loppusijoitusalueen lopullinen pinta-ala on 17 ha. Hankealue muuttuu tasaisesta, metsäisestä suomaastosta hiekka-/niitty-pintaiseksi, 35 metriä korkeaksi mäeksi. Analsiimihiekan loppusijoitustoiminnan aika on 10-15 vuotta. Toiminnan päätyttyä täyttömäki maisemoidaan

niittykasvillisuudella. Paikallisesti mäki jää maisemakuvaan poikkeavana elementtinä.

Keliber Oy:n toimintaan liittyen on aiempina vuosina tehty yhteensä neljä Natura-arviointia, joiden vaikutuksien johtopäätöksiä kuvataan vireillä olevassa Natura-arvioinnissa. Nämä lopputulemat on huomioitu Hoikkanevan analsiimihiekan läjitysalueella koskevassa Natura-arvioinnissa yhteisvaikutteiseksi. Lisäksi yhteisvaikutuksien arvioinnissa on huomioitu Fingridin Jylkkä-Alajärvi 2 x 400 +110 kV:n voimajohto linnustovaikutuksien näkökulmasta.

Natura-alueen kuvaus

Vionnevan Natura-alue (FI1000019) sijaitsee Kaustisen kunnan ja Kokkolan kaupungin rajalla. Vionnevan, kahdesta keitaasta muodostuva lähes luonnontilaisen kohosuoalueen pinta-ala on 878 hehtaaria, ja se on suojeltu luonto- ja lintudirektiivin mukaisena alueena (SPA ja SAC). Alueen suojeluperusteisiin kuuluu kolme luontotyyppiä ja 10 alueella pesivää lintulajia. Kahden salassa pidettävän lajin osalta arviointi on esitetty erillisellä, vain viranomaiskäyttöön tarkoitetulla liitteellä. Vionneva on yksi Keski-Pohjanmaan tärkeimmistä lintusoista.

Hankkeen merkittävämät vaikutukset ja vaikutustyyppit

Hankkeesta Vionnevan Natura-alueeseen kohdistuvien vaikutusten osalta todennäköisesti merkittävimmiksi on arvioitu pölyämisen sekä melun aiheuttamat vaikutukset sekä rakennus-, että toiminnan aikana. Hoikkanevalle tuotava hiekka sisältää noin 30 % kosteutta, jolloin se ei pölyä. Analsiimihiekan kuivuessa, kasan pintakerroksesta voi irrota hiekkaa. Hiekan raekoko on suhteellisen suuri, joten pölyn arvioidaan laskeutuvan loppusijoitusalueelle tai sen välittömään läheisyyteen. Pölyämistä estetään tarvittaessa kastelulla, johon vesi voidaan ottaa suotovesien viivytysaltaasta. Lisäksi vähäisiä pölypäästöjä aiheutuu liikenteestä.

Meluvaikutuksia aiheutuu rakennustoiminnasta (hakkuut, alueen perustaminen) ja toiminnan aikana liikkuvista työkoneista sekä kuormien kaadoista. Hankkeen liikennemäärä on noin 48 raskasta ajoneuvoa päivässä ja 6 440 kuormaa vuodessa. Räjähdysmelua ei synny. Hiekan kaatoja toteutuu noin 50 kpl päivässä. Kaadot aiheuttavat hetkellisen impulssimaisen melupäästön ja niiden vaikutus keskiäänitasoon on arvioitu ympäristöministeriön ohjeen (SY 2014) mukaisesti.

Pölyn vaikutukset kohdistuvat pääasiassa luontotyypeihin, mutta epäsuorasti myös linnustoon tai muuhun eläimistöön, mikäli kasvillisuudessa tapahtuu muutoksia. Lakikorkeuden saavuttanut loppusijoitusalue suljetaan muutama vuosi täytön päättymisestä, mikä tarkoittaa, että kasojen päälle rakennetun pintarakenteen ansiosta pölyämistä ei enää tapahdu.

Hoikkanevan läjitysalueen sekä Vionnevan etäisyyden ja melun vähäisen muodostumisen vuoksi Hoikkanevan melun arvioidaan todennäköisimmin vaikuttavan Natura-alueen ulkopuolella liikkuvaan linnustoon, ei niinkään Vionnevalle oleskelevaan linnustoon. Pinta- tai pohjaveden kautta ei arvioida muodostuvan vaikutuksia pitkän etäisyyden ja Vionnevalta pääasiassa poispäin virtaavien ojavesien vuoksi, jolloin pinta- tai pohjavesien kautta muodostuvien vaikutusten arviointi on jätetty käsittelemättä.

Vaikutukset luontotyypeihin

Luontotyyppi humuspitoiset järvet ja lammet (3160) sijaitsevat noin 4,6 km päässä Hoikkanevan hankealueesta, keidassuot (7110) noin 1,8 km päässä ja puustoiset suot (91D0) myös noin 1,8 km alueesta. Hienojakoinen partikkelipöly voi epäsuotuisissa olosuhteissa levitä tuulten mukana suurempia partikkeleita etäämmälle, mutta on erittäin epätodennäköistä, että kuivalla ja tuulisellakaan säällä kasalle kuivunutta hienojakoista hiekkaa leviäisi hankealueelta näille luontotyyppin esiintymäalueille Vionnevalle. Hankkeesta ei arvioida aiheutuvan lainkaan vaikutuksia humuspitoisille järville ja lammille, keidassoille ja puustoisille soille vaikutusten arvioidaan olevan epätodennäköisiä ja määrältään merkityksettömiä.

Vaikutukset lintulajeihin

Vaikutusarviointia on tehty seuraaville lajeille: Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*), kuikka (*Gavia arctica*), kurki (*Grus grus*), liro (*Tringa glareola*), mehiläishaukka (*Pernis apivorus*), sinisuohaukka (*Circus cyaneus*), suokukko (*Calidris pugnax*), suopöllö (*Asio flammeus*) ja mustaviklo (*Tringa erythropus*). Lisäksi vaikutuksia on arvioitu kahdelle uhanalaiselle ja salassa pidettävälle lajille. Kahlaajien, kuten kapustarinnan, liron, suokukon ja mustaviklon osalta arvioidaan, että pesimispaikat sijaitsevat riittävän kaukana (n. 1,8 km) hankealueesta ja, että koska linnut ruokailevat pääasiassa pesimäalueiden läheisyydessä hankkeella ei arvioida olevan vaikutusta näihin lajeihin. Hankkeesta ei yksinkertaistettujen ympäristömelumallinnusten perusteella aiheudu luonnonsuojelualueiden melutason ohjearvoja (40 ja 45 dB) ylittävää melukuormitusta, joka ulottuisi Vionnevan alueelle. Mehiläishaukan ja sinisuohaukan pesintä Vionnevalle on epätodennäköistä, vuoden 2016 ja 2020 linnustolaskennoissa ei tehty havaintoja näistä lajeista. Mehiläishaukan tunnetut lähimmät pesäpaikat sijaitsevat yli 2 km Hoikkanevan hankkeelle määritetystä melun vaikutusalueesta. Melun vaikutuksia sinisuohaukalle ei tunneta, mutta lajin ei arvioida olevan erityisen herkkä melulle. Hankkeella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta sinisuohaukkaan, vaikka se myöhemmin palaisi Vionnevan pesimälajistoon. Hoikkaneva ei ole arvioitu tarjoavan merkittävää ravinnonhankinta-aluetta kurjille ja vaikutus kurkeen on merkityksetön. Suopöllön osalta Hoikkanevan alueen rakentaminen ja toiminta saattaa aiheuttaa saaliseläinten häviämistä, jolloin saalistuspaine siirtyy

muualle. Suopöllön epäsäännöllisestä esiintymisestä ja pesimäalueiden vaihteluista johtuen hankkeesta ei kuitenkaan arvioida olevan suopöllöön merkittävää vaikutusta. Vuoden 2016 ja 2020 suopöllöstä ei tehty havaintoja, mutta Vionnevan kannaksi on arvioitu yksi pari. Kuikka on Vionnevan Natura-alueella alueelta viime aikoina tehtyjen linnustoseurantojen perusteella epätodennäköinen pesimälaji. Mahdolliset kuikan pesintään sopivat ympäristöt sijaitsevat Vionnevan pohjoisosassa sijaitsevien suolampien tai Natura-alueen eteläpuolella sijaitsevan Näätinkijärven alueella. Hankkeella ei arvioida olevan vaikutuksia kuikkaan lajin pesinnän ollessa alueella nykytilanteessa epävarmaa.

Uhanalaiset, salatut lajit

Kahden uhanalaisen ja salassa pidettävien petolintulajien arviointi käsitellään tarkemmin tämän lausunnon salassa pidettävässä liitteessä.

Yhteisvaikutukset

Hoikkanevan hankkeesta ei itsessään kohdistu vaikutuksia millekään lajille, mutta edellä mainitut kaksi muuta hanketta huomioiden Vionnevan Natura-alueen suojeluperusteena olevalle linnustolle tulee todennäköisesti aiheutumaan haitallisia vähäisiä vaikutuksia. Yhteisvaikutukset Rapasaaren kaivosalueen (melu, pöly) sekä Fingrid Oyj:n Jylkkä-Alajärvi-voimajohdon (törmäysvaikutus, rakentamisvaiheessa melu) kanssa voivat aiheuttaa vähäisiä tai kohtalaisia vaikutuksia yhteen salassa pidettävään lajiin. Voimajohto aiheuttaa yleisimmin törmäysvaikutusta linnuille, mutta pesimälajisto oppii paremmin väistämään johtimia kuin alueella levähtävät ja muuttavat linnut.

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Vaikutuksia voidaan lieventää ajoittamalla rakennustyöt ja muut erityistä melua aiheuttavat päästöt lintujen pesimä- ja soidinaikojen ulkopuolelle. Pölyvaikutuksia voidaan vähentää kastelemalla kasalle kuivunutta hiekkaa.

ELY-keskuksen lausunto

Natura arvioinnin asianmukaisuus

ELY-keskus katsoo, että Natura arviointi on pääosin asianmukaisesti arvioitu. Arvioinnissa on kuvattu hankkeen vaikutusmekanismit ja tarkastelua on tehty suojeluperusteena oleviin luontoarvoihin. Luontotyyppi- ja lajitietoja on tarkistettu monipuolisesti hyödyntämällä Keliberin hankkeissa tehtyjä selvityksiä ja arviointeja sekä tarkistamalla Metsähallituksen kuviotietoja. Arvioinnissa on tunnistettu Natura-alueen kannalta ympäristömuutoksille herkimvät luontoarvot, joihin vaikutuksia on arvioitu perusteellisemmin.

Koska pölyäminen ja melu on tiedostettu merkittävimmiksi vaikutusmekanismeiksi, havainnollistaminen mallinnuksen tai karttavisualisoinnin avulla olisi tuonut lisäpainoa arviointiin. Myös Hoikkanevan alueen soveltuvuutta petolintujen saalistukseen olisi voitu tarkastella perusteellisemmin.

Vaikutukset suojelun perusteena oleviin luontotyypeihin

ELY-keskus yhtyy arviointiin siitä, että koska pöly ja melu ei arvioida leviävän noin 2 km päässä olevalle Vionnevan Natura alueelle, hankkeen vaikutukset luontotyypeihin ovat merkityksettömiä. Humuspitoiset järvet ja lammet sijaitsevat jopa neljän kilometrin etäisyydellä hankkeesta, jonne pöly tai melu ei pääse vaikuttamaan. Keidassoita ja puustoisia soita esiintyy Vionnevan lounaisreunalla, mutta myös sellaisella etäisyydellä (n. 2 km), että pölyn vaikutukset ovat epätodennäköisiä.

ELY-keskus toteaa, että arvioinnissa on virheellisiä tietoja Natura-arvioinnin suojeluperusteena olevista luontoarvoista, sillä väite siitä, että vuoden 2018 päätöksellä Vionnevan alueen suojeluperusteena olevista luontotyypeistä olisi poistettu 7140 vaihettumissuot ja rantasuot ei ole perusteltu lähdetiedolla. Näin ollen arviointia ei ole tehty vaihettumissoille ja rantasoille. Vuonna 2018 hyväksytyn Natura tila-arvion mukaan luontotyyppin kokonaispinta-ala on kuitenkin vain 0,63 ha, joka Natura-arvioinnissa esitetyn karttatiedon mukaan sijaitsee Vionnevan lounaisreunalla, mutta noin 2 km päässä Hoikkanevasta. Vaikutuksien todennäköisyys tähän luontotyyppiin ovat ELY-keskuksen näkemyksen mukaan verrattavissa keidassoihin ja puustoihin soihin, eli vaikutukset ovat epätodennäköisiä.

Vaikutukset suojelun perusteena oleviin lintulajeihin

Arvioinnissa todetaan, että kuikka on Vionnevan Natura-alueella viime aikoina tehtyjen linnustoseurantojen perusteella epätodennäköinen pesimälaji. Hankkeella ei arvioida olevan vaikutuksia kuikkaan lajin pesinnän ollessa alueella nykytilanteessa epävarmaa. ELY-keskus katsoo, että arviointiin olisi pitänyt sisällyttää lajin paluumahdollisuus Natura-alueelle. Kuikalle sopiva pesimisympäristö Vionnevan pohjoisosan suolammilla sijaitsee kuitenkin riittävän etäällä Hoikkanevan alueesta, jolloin hankkeesta aiheutuva melu ja häirintä ei todennäköisesti vaikuttaisi lajiin.

Pölyn mahdollisista välillisistä vaikutuksista linnustoon kasvillisuudessa tapahtuvien muutoksien kautta on jäänyt vain toteamukseksi ja olisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tullut arvioida tarkemmin Natura-alueen ulkopuolella saalistavien lajien osalta.

Yllä olevista puutteista huolimatta ELY-keskus katsoo, että arvio epätodennäköisistä tai vähäisistä vaikutuksista linnustoon Hoikkanevan hankkeesta on oikeansuuntainen. Kahlaaja- ja vesilintulajit on

perustellusti arvioitu ruokailevan Natura-alueella pesimäalueen läheisyydessä, jolloin Hoikkanevan hankkeella ei ole vaikutusta näihin lajiryhmiin. Suopöllön ja päiväpetolintujen osalta arvio on mahdollisesti hieman kevyesti perusteltu, huomioiden toiminta-ajan hiekkakaadoista aiheutuva impulssimainen melu ja mahdollisten saalistusympäristöjen häviäminen hankealueen perustamisen myötä. Hoikkanevan alueen luontoselvityksessä todetaan alueella esiintyvän vaihtelevan ikäistä metsää ja muuntuneita suokuvioita läheisten turvetuotantoalueiden lisäksi.

ELY-keskus lausuu tarkemmin kahden uhanalaisen ja salassa pidettävän lajin arvioinnista erillisessä liitteessä.

Yhteisvaikutukset ja vaikutukset alueen eheyteen

Erityisesti Natura-alueen ulkopuolella liikkuvia Natura-alueen suojeluperusteena olevia lajeja huomioiden on huolestuttavaa, että Vionnevan läheisyyteen on suunnitteilla useita hankkeita. Arvioinnissa on tarkasteltu Keliberin kaivosalueen sekä Fingridin 2 x 400kV + 110 kV voimajohdosta aiheutuvia yhteisvaikutuksia. Tämän lisäksi Naturaalueen läheisyyteen, sen pohjois- ja itäpuolelle on suunnitteilla tuulivoimahankkeita, jotka kuitenkin ovat tulleet vireille Hoikkanevan hankkeen jälkeen, eikä niitä siksi käsitellä tässä Natura-arvioinnissa.

ELY-keskus katsoo Natura-arvioinnissa todetun mukaisesti, että Vionnevan suojeluarvoin saattaa muodostua ainakin vähäisiä, mutta todennäköisemmin jopa kohtalaisia yhteisvaikutuksia niihin petolintulajeihin, jotka ovat erityisen herkkiä ihmistoiminnasta aiheutuvalle melulle pesimisaikana ja joiden reviirit ovat laajoja, kattaen myös Hoikkanevan alueen. Jylkkä-Alajärven voimajohtohanke saattaa aiheuttaa sekä rakentamis- että toiminta-aikana vaikutuksia saalistaviin ja muuttaviin lintuihin. Keliberin kaivoshanke on aiemmissa Naturaarvioinneissa todettu vaikuttavan suojeluperusteena olevan uhanalaisen petolinnun elinympäristöön ja elintilan vähenemiseen. Hoikkanevan alueen sijoittumisesta suhteessa suojeltuun petolintuun ELY-keskus katsoo, että hankkeiden yhteisvaikutukset saattavat tämän lajin kohdalla nousta merkittävämmiksi kuin Natura-arvioinnissa on päätelty. Näin ollen hankkeet voisivat myös yhdessä, osittain erilaisten häiritsevien vaikutusmekanismien kautta heikentää Natura-alueen eheyttä.

Lieventämiskeinot

Hankkeiden vähintään kohtalaisten yhteisvaikutusten takia ELY-keskus painottaa arvioinnissa ehdotettujen lieventämiskeinojen käyttötarvetta, jotta hanke ei ole luonnonsuojelulain 34 § vastainen. Rakennustöitä ja toiminta-ajan impulssimaisia, merkittäviä melupäästöjä tulee herkimpiä lintulajeja huomioiden ajoittaa niin, että onnistunut pesintä voidaan turvata. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Hoikkanevan hankealueen

melupäästöjä aiheuttavaa perustamista ja rakentamista tulee ajoittaa 1.8.-31.1. väliselle ajalle.

Kuivan hiekan pölyämistä ja leviämistä ympäristöön tulee hillitä sijoitusalueen kasteluilla.

Lausunnon johtopäätös

ELY-keskus katsoo, että Natura-arviointi on pääosin perusteellisesti laadittu. Arvio todennäköisesti merkityksettömistä vaikutuksista Vionnevan luontotyyppeihin on oikea. Arvio epätodennäköisistä tai korkeintaan vähäisistä vaikutuksista suojeluperusteena olevaan linnustoon on myös oikeansuuntainen. Hoikkanevan hankkeen, Rapasaaren kaivosalueen ja Jylkkä-Alajärvi voimajohtohankkeen yhteisvaikutuksista laajempia alueita käyttävään ja ihmishäirinnälle herkkään petolintuun liittyy epävarmuutta. Yhteisvaikutukset huomioiden ELY-keskus katsoo, että suojeluperusteena olevaan lajiin todennäköisesti aiheutuu vähintään kohtalaisia vaikutuksia. Hankkeessa tulee ottaa käyttöön arvioinnissa ehdotettuja ja tässä lausunnossa todettuja lieventämiskeinoja, jotta hanke ei todennäköisesti merkittävästi heikennä Natura alueen suojeluperusteena olevia luontoarvoja luonnonsuojelulain 34 § vastaisesti.

Asiakirjan hyväksyminen

Asiakirja on valmisteltu luonnonsuojelun valvontaryhmässä ja hyväksytty sähköisesti viranomaisen järjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Jaana Höglund ja ratkaissut ryhmäpäällikkö Johanna Kullas. Tieto hyväksymisestä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

LIITTEET

Salassa pidettävä liite 1

Tämä asiakirja EPOELY/2075/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument EPOELY/2075/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Höglund Jaana 26.11.2024 19:59

Ratkaisija Kullas Johanna 26.11.2024 20:00